

KÖNYV

KÖNYVEKRŐL – RÖVIDEN

Regula Schiess: *Wie das Leben nach dem Fieber*. In *Zusammenarbeit mit Juca und Gábor Magos-Gimes*. Psychosozial Verlag, Giessen 1999. 555 old.

Révész Sándor: *Egyetlen élet*. Gimes Miklós története. 1956-os Intézet–Sík Kiadó, Bp. 1999. 493 old.

A közelmúltban jelent meg Regula Schiess *Wie das Leben nach dem Fieber* („Mint az élet a láz után”) című műve. A kötet azokon a beszélgetéseken alapul, amelyeket a szerző, a zürichi pszichoanalitikus folytatott a Svájcban élő magyar házaspárral, Gimes Judittal („Jucával”) és Magos Gáborral. A kötet címe utalás egy József Attila töredékre (*„Mint a tejút a vonuló / egek táguló boltozatán / s mint a valóság heveny láz után / úgy ragyog és világít / lelkemben, mely világot áhít, / az emberi fölszabadulás”).*

Juca az 1958-ban Nagy Imrével és mártírtársaival együtt kivégzett újságíró, Gimes Miklós testvére; a testvérpár édesanyja Gimesné Hajdú Lili pszichoanalitikus (1891–1960) volt. A

Gimes–Magos házaspárral készített élettörténeti interjúk során sokszor és a legkülönbözőbb összefüggésben kerül szóba Hajdú Lili személye és szerepe a magyarországi pszichoanalitikus mozgalomban. A kötet lapjain kirajzolódik Hajdú Lili életútja a Galilei-körtől, amelyhez fiatal orvostanhallgatóként csatlakozott, a magyar pszichoanalízis harmincas évekbeli „aranykorán” át a vészkor-szakig, majd az 1945 utáni újrakezdéstől a pszichoanalitikus mozgalom megszűnéséig, s végül, az ötvenes évek Lipótmezőjétől, amelynek Hajdú Lili igazgatója volt, a tragikus végkifejletig, fia meggyilkolásáig és az öngyilkosságig. Eközben megismerkedünk a Hajdú és a Gimes család környezetével, rokonságával és ismeret-ségi körével, amelyben a magyar pszichoanalízis történetének csaknem minden jeles figurája felvonul, Ferenczitől Bálint Alice-ig, Freund Antaltól Lévy Lajosig. A két interjúalany személyes és családtörténeti emlékeit más fontos szereplőkkel ké-

szült interjúk, dokumentumok, fényképek egészítik ki. A jól dokumentált kötet – amelyet a szerző doktori disszertációként védett meg a kasseli egyetemen – forrásértékű Gimes Miklós életútjának megismeréséhez és megértéséhez is. Révész Sándor, az *Egyetlen élet* című, nemrégiben megjelent Gimes-életrajz szerzője (aki korábban Antall József és Aczél György életrajzát publikálta) sok tekintetben támaszkodik Regula Schiess interjúira, és – sok egyéb forrást is felhasználva – monográfiává gyűrja át a fellelhető család- és önéletrajzi anyagot.

A nagy beleérzéssel megírt, rendkívül olvasmányos és izgalmas Gimes-portré ugyancsak bővelkedik pszichoanalízis-történeti adalékokkal. A szülők, Hajdú Lili és az ugyancsak pszichoanalitikus kiképzésben lévő, de a munkaszolgálatban elpusztult orvos, idősebb Gimes Miklós pályája mellett megismerkedhetünk az ifjabbik Gimes életének olyan – kevéssé ismert vonatkozásaival is, amelyek szintén kapcsolódnak a pszichoanalízis történetéhez. Így például, a könyv lapjain feltárul Gimesnek Tószeghy Erzsébettel, a sörgyáros és Freud-mecénás Freund Antal leányával való több évtizedes kapcsolata; szóba kerül Gimes freudomarxista érdeklődése is, amelyet a negyvenes évek elején marxista szemináriumvezetője, a későbbi közgazdász professzor Nagy Tamás és felesége, Gréti erősített meg. Révész részletesen dokumentálja a Magyarországi Pszichoanalitikus Egyesület 1949-es feloszlásának körülményeit, benne az egyesület akkori párttag vezetőinek, Hajdú Lilinek és Hermann

Imrének, továbbá Tariska Istvánnak, Lukács Györgynek és másoknak a szerepét. Ugyanakkor semmilyen bizonyítékát nem találta annak a – többek között Harmat Pál által hangoztatott – vádnak, miszerint ebben az időben Gimes „véresszájú támadásokat” intézett volna a pártsajtóban a freudi tanok ellen. Ilyen cikk Révész szerint egyáltalán nem létezik.

Regula Schiess és Révész Sándor munkája arról tanúskodik, hogy a magyar pszichoanalízis története ezernyi személyes és gondolati szállal kapcsolódik a huszadik századi magyar progresszió történetéhez, a Galilei-körrel induló baloldali nemzedékek sorsának alakulásához, utópiáikhoz, tragikus konfliktusaikhoz és eltévelyedéseikhez, öneszmélésükhöz. Mindkét kötet azt bizonyítja, hogy sok feltárandó marad a következő évszázadra is a magyar pszichoanalízis történetéből. „Mint a valóság heveny láz után.”

* * *

Sándor Ferenczi: Selected Writings. Edited with an introduction by Julia Borossa. Penguin Books, London 1999. 332. old.

A népszerű londoni Penguin kiadó paperback kiadásban adta közre nemrégiben Ferenczi Sándor válogatott műveit. A kötetet a magyar származású londoni kutató, Julia Borossa válogatta, s ő látta el bevezetéssel és jegyzetekkel is. A Ferenczi-válogatás keresztmetszetet ad Ferenczi korai, pre-pszichoanalitikus korszakától egészen az 1933-ban megjelent

„nyelvzavar”-tanulmányig. A kötetben szereplő szövegek egy része most lát először napvilágot angolul, Julia Borossa fordításában, aki a korábban már angolul megjelent Ferenczi-tanulmányok fordítását is átnézte és felfrissítette.

A kötet bevezető tanulmánya és jegyzetei a korszerű Ferenczi-kutatás és -filológia eredményeire támaszkodnak. A könyv megjelenése is példázza azt a megújult érdeklődést, amely Ferenczi iránt napjainkban tapasztalható Angliában. Egyben rávilágít a hazai Ferenczi-kiadás adósságaira is. Ezeknek a hiányosságoknak a pótlása lassan beindult. 1999-ben jelent meg – Mészáros Judit szerkesztésében – a Ferenczi fiatalkori írásait tartalmazó kötet (*A pszichoanalízis felé*, Osiris, Bp. 1999), 2000-ben pedig megjelenik (A Pólya Kiadó és a Thalassa Alapítvány gondozásában) a Freud–Ferenczi-levelezés első kötete, továbbá az Új Mandátum kiadónál egy újabb –

reprezentatív válogatás Ferenczi műveiből.

* * *

Ugyancsak nemrégiben jelent meg a tübingeni diskord kiadónál az 1912-ben létrejött „titkos bizottság” (Sigmund Freud, Otto Rank, Karl Abraham, Hanns Sachs, Max Eitingon, Ferenczi Sándor és Ernest Jones) levelezésének I. kötete, amely az 1913 és 1920 közötti „körleveleket” tartalmazza. A páratlan érdekességű kiadvány a pszichoanalízis történetének elsőrendű forrása, és döntő jelentőségű a Ferenczi-filológia szempontjából is, hiszen Ferenczi a „Bizottság” egyik legaktívabb tagja volt. (Gerhard Wittenber–ger–Christfried Tögel [szerk.]: *Die Rundbriefe des „Geheimen Komitees”. Band 1: 1913–1920.* edition diskord, Tübingen, 1999. 319. old.)

Erős Ferenc